ناسینی ئاینی ئیسلام

< كوردي >

شێخ محمدی کوڕی عبد الوهاب (ڕەحمەتی خوای لێ بێت)

وەرگێڕانی: حاجی ئومید چروستانی

پێداچونەوەی: پشتیوان سابیر عەزیز

معرفة دين الإسلام

< كردي >

الشيخ محمد بن عبد الوهاب (رحمه الله)

ترجمة: أوميد عمر علي

مراجعة: بشتيوان صابر عەزيز

ناسینی ئاینی ئیسلام

سوپاس وستایش بۆ خوای گەورە ومیهرەبان ودروود وصەڵات وسەلام لەسەر پێشەوای مرۆڤایەتی محمدی پێغەمبەری ئیسلام و ئال وبەیت و هاوەڵ وشوێنکەوتوانی هەتا هەتایە .

بنەما وبنچینەی دووەم لەو سێ بنەمایەی کە شێـــخ موحـــەمەدی کوڕی عبد الوهاب لە کتێبی (الاصول الثلاثة) دا ئاماژەی پێداوە بریتیە لە ناسین و شارەزا بوون لە ئاینی پیرۆزی ئیسلام بە بەڵگە و لەسەر چاو ڕوونی .

ئەویش بریتیە لە تەسلیم بوون بە خوای گەورە و پەروەدگار وپەرستنی بەیەکخوای، و پابەند بوون پێوەی بە گوێڕایەڵی کردنی، وخۆ بەری کردن ودوور کەوتنەوە لە هاوەڵ بڕیاردەران وشوینکەوتوانی .

ئەمەش سێ پلەیە : ئیسلام مەبەست پێی موسڵمان بوونە، لەگەڵ ئیمان وباوەڕ هێنان، وە هەروەها ئیحسان وچاکەکاری، هەر یەکێك لەم پلانەش پایە و ڕوکنی خۆی هەیە .

پلەی یەکەم :

پایە و ڕوکنەکانی ئیسلام پێنجن : شاهیدیدان بەوەی هیچ پەرستراوێکی بەهەق نیە جگە لە (اللە) وە بێگومان موحەمەدیش پێغەمبەری خودایە، وە بەجێگەیاندنی پێنج نوێژە فەرزەکە، وە درەکردنی زەکاتی ماڵ وسامان، و ڕۆژووگرتنی مانگی ڕەمەزان، و حەج کردنی ماڵە ڕێز وحورمەت لێگراوەکەی خوا .

بەڵگەی شایەتومان، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلا هُوَ وَالمَلائِكَةُ وَأُولو العِلمِ قَائِماً بِالقِسْطِ لا إِلهَ إِلا هُوَ العَزِيزُ الحَكِيمُ ﴾ [سورەتی ال عمران : 18] .

واتا : خوا لەڕێگەی دروستکراوەکانیەوە شایەتی دەدا – خۆ هەر خۆی بەسە بۆ شایەتیدان- کە بەڕاستی هیچ پەرستراوێکی بەهەق نیە جگە لەئەو ، هەروەها فریشتەکان و خاوەن زانستەکانیش (لە پێغەمبەران و

زانایان) کە بەڕێگەیەکی ڕاست و دروست دەیسەلمێنن خوا هەمیشە داد پەروەری ڕەهایە و جگە لەوزاتە خوایەکی تر نیە و ئەو خوایەکی باڵادەست و دانایە.

مەبەست پێی ئەوەیە : هیچ پەرستراوێکی بەهەق نیە جگە لە (اللە).،، (لا إلە) هەموو پەرستراوێکی جگە لە (اللە) ڕەتدەکاتەوە و بە ناڕەوای دەزانێت، (إلا اللە) یش هەموو پەرستن و بەندایەتی کردنێك بۆ خوای گەورەی بێ هاوەڵ و بێ هاوتا ثابت وجێگیر دەکات، هیچ هاوەڵێکی نیە لە پەرستندا، هەروەك چۆن هیچ هاوەڵێکیشی نیە لە موڵك ودەسەڵاتیدا، تەفسیر و ڕاڤەی ئەمەش ئەم ئایەتە پیرۆزە دەیکات کە خوای گەورە لە جێگایەکی تردا فەرموویەتی : ﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ * إلا الذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ * وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾ [سورەتی الزخرف : 26 -28] .

واتا : ئەی موحەمەد ئەو کاتە بیهێنەوە یادي خۆت کە ئیبراهیم بە باوکی و هۆزەکەی خۆی وت: بەڕاستی من دوورە پەرێزم لەو شتانەی کە ئێوە دەیپەرستن * من تەنها خودا دەپەرستم، ئەو خودایەی کە لە نەبوونەوە هێناومیەتیە بوون، بێگومان هیدایەتیشم دەدات و ڕێگای ڕاستیشم بۆ ڕوون دەکاتەوە * ئەوسا ئیتر ئیبراهیم (سەلامی خودای لێ بێت) ئەو بەرنامە یەکخواپەرستیەی لەناو نەوەکانیدا بە بەردەوامیی هێشتیەوە، تا ئەگەر هەرکەسێك ڕێگای یەکخواپەرستی لێشێوا هەرچی زووترە بگەڕێتەوە بۆ لای.

هەروەها فەرموویەتی : ﴿ قُلْ يَا أَهْلَ الكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلا نَعْبُدَ إِلا اللهَ وَلا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئاً وَلا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضاً أَرْبَاباً مِنْ دُونِ اللهِ فَإِنْ تَوَلَوْا فَقُولوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴾ [سورەتی ال عمران : 64] .

ئەم ئایەتە ڕوو دەکاتە پێغەمبەر (صلی اللە علیە وسلم) و پێی دەفەرموێت بە خاوەن نامەکان لە جولەکەو گاورەکان بڵێ : وەرن بۆ لای ووتەیەکی یەسکان لەنێوان ئێمە وئێوەدا .. ئەویش ئەوەیە لە خودا زیاتر کەسێکی تر نەپەرستین و، هاوەڵی بۆ بڕیار نەدەین، وەهیچ کەسێکمان کەسێکی تر بە خاوەن شەریعەت و خاوەن فەرمان نەزانین، کە شایستەی ملکەچ کردن بێت بۆی و ببێتە هاوەڵ بۆ خودا لە بڕیارداندا.. جا ئەگەر ئەوان پشتیان هەڵکردو لەسەر بیروباوەڕی هەڵەی خۆیان مانەوە، ئەوکات پێیان بڵێ: ئێوە شایەت بن، ئێمە باوەڕمان بەوشتانە هەیە کە ووتمان و ملکەچ و گوێڕایەڵین و لە خودا زیاتر هیچ شتێکی دیکە ناپەرستین .

بەڵگەش لەسەر شاهیدیدان بەوەی کە موحەمەد پێغەمبەر ونێردراوی خوایە، پەروەردگار فەرموویەتی : ﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴾ [سورەرتی التوبة : 128].

واتا : ئەی خەڵکینە! ئێوە پێغەمبەرێکتان لە خۆتان بۆ هاتووە، بۆ ئەوەی فەرمانی خوداتان پێ ڕابگەیەنێت، زەرەر و زیانی ئێوەی پێ ناخۆشە و ئازاری پێ دەگات، وە زۆر بە پەرۆشە بۆتان و خەمی گەورەی ئەوەیە ڕوو بکەنە هیدایەت و ڕێگای ڕاستی هیدایەت بگرنە بەر، هەروەها دڵی لەلای ئیماندارانەو، زۆر بە بەزەیی و میهرەبانە لەگەڵیانداو زۆریش خۆشی دەوێن .

مەبەست لە شاهیدیدان کە موحەمەد پێغەمبەری خودایە، گوێڕایەڵی بیت لەوەی فەرمانی پێکردووە، و بەڕاستی بزانیت لەوەی هەواڵی پێداوە، وە دوربکەویتەوە لەوەی قەدەغە وسەرزەنشی کردووە، وە بەهیچ شێوەیەك بەندایەتی و پەرستن ئەنجام نەدەیت بەو شەریعەتە نەبێت ئەو هێناویەتی .

بەڵگەی نوێژکردن و زەکاتدان و ڕاڤەی یەکخواپەرستی، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴾ [سورەتی البینة : 5] .

واتا : فەرمانیشیان پێنەدرابوو جگە بەوەی کە خواپەرستی بکەن و بەپاکی و دڵسۆزی و ملکەچی فەرمانبەرداری ئاین و بەرنامەکە بن و لابدەن لە هەموو ئایینێك و تەنها پابەندی ئایینی ئیسلام بن، نوێژیش بەرێك و پێکی ئەنجام بدەن، زەکاتیش لە ماڵ و سامانیان دەربکەن، ئەوەیە ئاینی نامە ڕاست و بەنرخەکانی خوا .

بەڵگەی ڕۆژوو گرتنیش، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ [سورەتی البقرة : 183] .

واتا : ئەی ئەوانەی کە باوەڕتان هێناوە! ڕۆژوو گرتنتان لەسەر فەرز کراوە، هەروەکو لەسەر خاوەن ئایینەکانی پێش ئێوە فەرز کرابوو، تاوەکو خۆتان لە خراپە بپارێزن و بەندایەتی خودای خۆتان بکەن .

بەڵگەی حەجکردنیش، پەروەردگار فەرموویەتی : واتا : خوا حەجی کەعبەی بڕیارداوە لەسەر مەردم، لەسەر ئەوەی توانای ڕێگای هەبێت، و هەرکەسێکیش باوەڕی بەو حەجە نەبێ, ئەوە باچاك بزانێ کە کافرو بێ باوەڕە، بەڕاستیی خوایش لەتەواوی خەڵکانی جیهان، نەك تەنها هەر لەوان، بێ نیازە .

پلەی دووەم :

باوەڕ : حەفتاو هێندە بەشە، بەرزترینیان ووشەی (لا إله إلا الله) یە، ونزمترینشیان لادانی ئازار و ناڕەحەتیە لەسەر ڕێگای خەڵکی، شەرم وشکۆیش بەشێکە لەباوەڕ، پایەکانی باوەڕیش شەش دانەن : باوەڕت

بە خوای گەورە (اللە جل جلالە) ، بە فریشتەکان و بە کتێب و نامە ئاسمانیەکان، وبە پێغەمبەران، و بەرۆژی دوایی، وبە قەدەری خێر و شەڕ هەبێت .

بەڵگەش لەسەر ئەم شەش پایە، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَالْمَلآئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ ﴾ [سورەتی : البقرة : 177] .

واتا : ڕووکردنە ڕۆژهەڵات و ڕووکردنە ڕۆژئاوا نیشانەی باشیی و چاکەکاریی بێت.. زیاد ڕوو لە چاکەکردن و نزیکبوونەوە لە خودا بەوە دەبێت کەسێك بە هەموو دڵێکیەوە باوەڕی بە خودا هەبێت، باوەڕێك کە ببێتە پاڵنەر بۆ جێبەجێکردنی بڕیارو فەرمانەکانی.. هەروەها باوەڕی هەبێت بەهاتنی ڕۆژی دوایی، کە هەموو ئادەمیزادەکانی تیادا زیندوو دەکرێنەوە.. هەروەها باوەڕی بە فریشتەکان و بە پێغەمبەرەکان و بە کتێبەکانی خودا هەبێت..

بەڵگەش لەسەر باوەڕ بوون بە قەدەر، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ إِنَّا كُل شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴾ [سورەتی القمر : 49] .

واتا : بێگومان ئێمە هەموو شتێکمان بەئەندازەو نەخشەی دیاریکراو دروستکردووە .

پلەی سێهەم :

ئیحسان و چاکەکاری، ئەویش یەك پایەیە، کە بریتیە لە : بەندایەتی و خواپەرستی بەشێوەیەك بکەیت، وەك ئەوەی پەروەردگار ببینیت، خۆ ئەگەر تۆیش ئەو نەبینیت ئەو هەر تۆ دەبینیت، لەم بارەیەوە خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ إِنَّ اللّهَ مَعَ الذِينَ اتَّقَوْا وَالذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴾ [سورەتی النحل : 128]

واتا : بەڕاستی خوا لەگەڵ ئەو کەسانەدایە کە خۆیان پاراستووە لە گوناهو هەروەها ئەوانەش کە چاکەکارو چاکەخوازن .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ * الذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ * وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ * إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ [سورەتی : الشعراء 217-220] .

واتا : پشت بە خوای باڵا دەست ومیهرەبانت ببەستە * ئەو خوایەی کە تۆدەبینێ کاتێ ئەوەستی بۆ نوێژ کردن * ئەو زاتە تۆ دەبینێت کە چۆن لە ڕیزی سوژدەبەراندا هەڵس و کەوت دەکەیت * بەڕاستی ئەو خوایە زاتێکی بیسەرو زانایە .

هەروەها لە جێگایەکی دەفەرموێت : ﴿ وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُوداً إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ ﴾ [سورەتی : یونس 61] .

واتا : بەهیچ کارێک هەڵناسی، هیچ بەشێک لە قورئان ناخوێنیتەوە (کە ئێمە ئاگادار نەبین، ئێوەش ئەی خەڵکینە) بە هیچ هەڵسوکەوتێک هەڵناسن کە ئێمە شایەت نەبین بەسەریەوە لەکاتێکدا ئەنجامی دەدەن و تیایدا ڕۆدەچن .

بەڵگەی سوننەتیش لە بارەی ئەم سێ پلەیەوە، فەرمووده بەناو بانگەکەی جوبرەئیلە کە عومەری کوڕی خەتاب ڕیوایەتی دەکات ودەگێڕێتەوە و دەڵێت : بينما جلوس عند رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ذات يوم إذ طلع علينا رجل ، شديد بياض، الثياب شديد سواد الشعر، لا يرى عليه أثر السفر، ولا يعرفه منا أحد، حتى جلس إلي النبي صلى الله عليه وسلم، فأسند ركبتيه إلي ركبتيه، ووضع كفيه علي فخذيه، وقال يا محمد: أخبرني عن الإسلام. فقال: { أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا " فقال: صدقت. فعجبنا له يسأله ويصدقه. قال: فأخبرني عن الإيمان. قال: " أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وبالقدر خيره وشره " قال: صدقت. قال: فأخبرني عن الإحسان. قال: " أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك " قال: فأخبرني عن الساعة. قال: "ما المسؤول عنها بأعلم من السائل " قال: فأخبرني عن أمارتها. قال: "أن تلد الأمة ربتها وأن ترى الحفاة العراة العالة رعاء الشاء يتطاولون في البنيان " قال: فمضى فلبثنا مليا. فقال " يا عمر أتدري من السائل " قلت: الله ورسوله أعلم. قال: " هذا جبريل أتاكم يعلمكم أمر دينكم } [رواه مسلم رقم (1)] .

واتا : کاتێك لای پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دانیشت بووین، پیاوێك لامان پەیدا بوو، جلوبەرگەکەی زۆر سپی بوون، پرچ ومووەکانی زۆر ڕەش بوون، ئاسەواری سەفەریشی بەسەرەوە نەدەبینرا، وە هیچ کەسێکیش لە ئێمە نەیدەناسی، تا ئەو کاتەی لای پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دانیشت، و هەردوو ئەژنۆکانی نوساندن بە ئەژنۆکانی پێغەمبەری خواوە، وە هەردوو ناو لەپی خستە سەر ڕانەکانی، پاشان ووتی : ئەی موحەمەد لەبارەی ئیسلامەوە هەواڵم پێدە، ئەویش فەرمووی : ئیسلام ئەوەتانێ کە شاهیدی بدەیت کە هیچ پەرستراوێکی بەهەق نیە جگە لە (الله)، وە شاهیدیش بدەیت کە موحەمەد پێغەمبەری خوایە، وە نوێژەکانت ئەنجام بدەیت، وزەکاتی ماڵو سامانت دەربکەیت، ووە مانگی ڕەمەزان بەڕۆژوو بیت، وە حەجی ماڵی خوا بکەیت ئەگەر هاتوو توانات هەبوو، ئەمجا جوبرەئیل ووتی : ڕاست دەکەیت، عومەر دەڵێت : زۆر سەرمان سوڕما، پرسیاری لێدەکات و پاشان پێیشی دەڵێت : ڕاست دەکەیت، پاشان جوبرەئیل ووتی : لەبارەی ئیمان و باوەڕەوە هەواڵمان بدەرێ، ئەویش فەرمووی : ئیمان ئەوەیە کە باوەڕت بە خوا و فریشتەکان وکتێبەکان

وپێغەمبەران و ڕۆژی دوایی و قەدەری خێر وشەڕ هەبێت، پاشان ووتی : ڕاستدەکەیت، ئەمجا جوبرەئیل ووتی : لەبارەی ئیحسان وچاکسازیەوە هەواڵم بدەرێ، ئەویش لەوەڵامدا فەرمووی : بەشێوەیەك خوا بپەرستیت، وەك ئەوەی پەروەردگار ببینیت، خۆ ئەگەر تۆ ئەویش نەبینیت ئەو هەر تۆ دەبینیت، دواتر جوبرەئیل پرسیاری کرد و ووتی : هەواڵم بدەرێ لەبارەی ڕۆژی دواییەوە، لەوەڵامدا فەرمووی : ئەو کەسەی کە پرسیاری لێدەکرێت لەو کەسە شارەزاتر نیە کە پرسیار دەکات، ئەمجا جوبرەئیل ووتی : هەواڵم بدەرێ لەبارەی نیشانەکانیەوە، ئەویش فەرمووی : کەنیزەك گەورە وخاوەنەکەی خۆی لێ دەبێت، وە پێپەتی و هەژار و شوانی مەڕەکان ببینیت کە پێشبڕکێ بکەن لە بەرزکردنەوەی باڵەخانەکاندا، عومەر دەڵێت : ئەمجا جوبرەئیل ڕۆشت وئێمەیش ماوەیەك چاوەڕیمان کرد، پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرمووی : ئەی عومەر ئایا دەزانیت ئەو کەسە کێ بوو پرسیارەکانی دەکرد ؟ عومەر دەڵێت : ووتم : خوا و پێغەمبەرەکەی باشتر دەزانن، فەرمووی : ئەو کەسە جوبرەئیل بوو هاتبوو بۆ ئەوەی ئاینەکەتان فێر بکات و شارەزاتان بکات لێی .